

ISSN: 2636-848X

**Türk Spor Bilimleri
Dergisi**
Türk Spor Bil Derg

Cilt 1, Sayı 1
Haziran 2018, 20-26

The Journal of Turkish
Sport Sciences
J Turk Sport Sci

Volume 1, Issue 1
June 2018, 20-26

Fatih BEKTAŞ¹
Erkan Faruk ŞİRİN²

¹ Karadeniz Teknik Üniversitesi
Beden Eğitimi ve Spor
Yüksekokulu
E-mail: fatihbektas61@gmail.com

² Selçuk Üniversitesi
Spor Bilimleri Fakültesi
E-mail:erkanfaruk@yahoo.com

Geliş Tarihi: 02.04.2018

Kabul Tarihi: 01.05.2018

ORJİNAL ARAŞTIRMA
ORIGINAL RESEARCH

Yeni Çevresel Paradigma Ölçeği İle Dağcıların Çevreye Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi

Özet

Çalışmanın amacı, dağcılarının çevreye karşı tutumlarını yeni çevresel paradigma ölçeği kullanarak belirlemektir. Dağcılarının çevresel tutumunu belirleyen temel faktörleri ortaya koymak amacıyla, “Yeni Çevresel Paradigma” (NEP) kullanılmıştır. Çalışmaya 112 erkek ($X_{yaş} = 29.44 \pm 8.91$) ve 46 kadın ($X_{yaş} = 25.86 \pm 7.47$) toplam 158 dağcı gönüllü katılmıştır. Toplanan verilerin faktör analizine uygunluğunu belirlemek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem uygunluğu testi yapılmış ve KMO ölçütünün kabul edilebilir (0.643) düzeyde olduğu görülmüştür. Değişkenler arasındaki ilişkilerin anlamlı ve 0’dan farklı olup olmadığı Bartlett testiyle bakılmış ve anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p < 0.001$). Bu aşamalardan sonra faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Araştırma dağcılarının çevre tutumunu belirlemeye yönelik olarak “ekolojik tehlike” (possibility of eco-crisis), “insan üstünlüğü” (anti-anthropocentrism), “doğanın dengesi” (fragility of nature’s balance) ve “teknolojik üstünlük” olmak üzere dört faktör grubu saptanmıştır. Ölçek 158 dağcı için % 60’ını açıklamaktadır. Ölçeğe ilişkin elde edilen Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı $\alpha = .65$ ’dir. Sonuç olarak, Yeni Ekolojik Paradigma Ölçeği’nin (YEPÖ) dağcılarının çevreye yönelik tutumlarını ölçmek için geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu söylenebilir. Yapılan analiz sonucunda dağcılarının çevre sorunlarına duyarlılık düzeylerinin ortalamasının üzerinde olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çevresel tutum, dağcılar, yeni çevresel paradigma

Evaluating Mountaineers’ Attitudes towards Environment by Using the New Environmental Paradigm Scale

Abstract

The aim of this study is to determine the environmental attitudes and sensitivity levels of the mountaineers by the New Environmental Paradigm. The purpose of this study was to test the reliability and validity of the “New Ecological Paradigm Scale” and compare the effects of the mountaineers on individuals’ environmental attitudes. 112 male ($M_{age} = 29.44 \pm 8.91$) and 46 female ($M_{age} = 25.86 \pm 7.47$) totally 158 in the people doing mountaineering sports to this study. Principle Component factor analysis was performed with 15 items in order to identify the underlying dimensions of the “New Ecological Paradigm Scale” (NEP). The loading matrix supported 4 factor (possibility of eco-crisis, anti-anthropocentrism, fragility of nature’s balance, technological precedence) structure and 13 items explains 60 % of variance. The Cronbach alfa reliability coefficients of the scale is $\alpha = .65$. It can be concluded that the NEP is a reliable and valid instrument to assess the environmental attitudes of mountaineers. Data analyses revealed that considerable environmental concern exists among the respondents.

Keyword: Environmental attitude, climbers, new ecological paradigm

Atıf için; Bektaş, F. ve Şirin, E.F. (2018) Yeni çevresel paradigma ölçeği ile dağcılarının çevreye yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. *Türk Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 20-26.

Bu çalışma 12. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresinde Sözel Sunum olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

Çevre, insanların ortak varlığını oluşturan değerler bütünüdür. İnsanoğlu var olduğu andan itibaren çevresiyle bir etkileşim içerisinde. Bu etkileşim yaşamı için gerekli olan ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir. Fakat aşırı tüketim ve yanlış kullanım gibi nedenler; kendini yenileyebilme özelliğine sahip olan doğanın deformasyonuna neden olmaktadır. Bu bağlamda günümüz dünyasının en önemli küresel sorunlarından birini de çevre sorunları oluşturmaktadır.

Çevre sorunlarının toplumsal yaşam üzerindeki somut etkileri görülmeye başladıkça, bu duruma bir tepki olarak çevreyi koruma bilinci ve çevre duyarlılığı yaygınlaşmaktadır. Bütün toplumlarda yer alan temel araştırma konularından biri, insan ve dış dünya (doğa) arasındaki ilişkidir. “İnsanın doğadan ayrı hatta bir anlamda daha üstün mü” (anthropocentrism-insan merkezilik) yoksa “doğanın ayrılmaz bir parçası mı” (ecocentrism-çevre merkezilik) olduğu konusundaki görüşler toplumsal çevresel değer ve tutumların oluşumunda önem taşımaktadır (Tuna, 2006). Kimileri insanı merkeze alan antroposentrik anlayışı, kimileri canlı varlıkları ve ekosistemi merkeze alan ekosentrik anlayışı savunur (Ünder, 1996; Tepe, 1999; Des Jardins, 2006; Erten, 2007). Ekosentrik (çevremerkezli) ve antroposentrik (insan merkezli) yaklaşımlar insanoğlunun doğaya karşı taşıdığı anlayışlarını göstermektedir. Ekosentrik düşünceye sahip bireyler, doğayı tek başına bir değer olarak görmekte, kendi çıkarlarını ön planda tutmadan doğanın korunması gerektiğine inanmakta ve buna göre davranmaktadır. Antroposentrik kişiler ise çevreyi, insanların yaşam kalitesinin yükseltilmesinde ve insanın yaşamını devam ettirmesinde vazgeçilmez olduğu için korumak istemektedirler (Ünder, 1996; Tepe, 1999; Moore ve Kortenkamp, 2001; Des Jardins, 2006; Amerigo, Aragonés, De Frutos, Sevilano ve Cortes, 2007). Bu iki yaklaşımın dışında, çevreye yönelik antipatik (itici) düşüncelere sahip, tamamen kayıtsız tutum içerisinde olan bireyler de bulunmaktadır. Bu bireyler çevre ve çevre sorunlarına yönelik duyarsız, ilgisiz bir yaklaşım içerisinde ve çevreyi koruma bilinci taşımazlar (Thompson ve Barton, 1994; Erten, 2007).

Çevreye yönelik tutum ve çevre duyarlılığının belirlenmesi için çok sayıda farklı araçlar kullanılmıştır. bu konuda en bilinen araçlarda birisi, Dunlap ve Van Liere (1978) tarafından geliştirilen ve 2000 yılında revize edilen “Yeni Çevresel Paradigma” (New Environmental Paradigm-NEP) ölçeğidir. Başlangıçta 12 ifadeden oluşan YÇP ölçeği, Dunlap, Van Liere, Mertig ve Jones (2000) tarafından geliştirilerek 15 ifade şeklinde yeniden düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile ölçeğin daha karşılaştırılabilir olduğu, orijinal ölçekte bulunan denge eksikliğinin giderildiği, yine orijinal ölçekteki bugünün koşullarına uymayan ifadelerin çıkarıldığı belirtilmektedir. Dunlap ve Liere (1978), çevresel tutumlara yönelik yeni dünya görüşünü aydınlatmak için, yeni çevresel paradigma (YÇP) ölçeğini geliştirmişlerdir. Söz konusu ölçekle bireylerin, ekolojik sınırlar, doğanın dengesi, insanın doğa üzerindeki baskınlığı, ekolojik felaketler ile ilgili görüşleri değerlendirilmektedir. Bireyin çevre sorunlarına verdikleri önem, insan merkezli mi yoksa doğa merkezli bir anlayışa mı sahip oldukları, teknoloji ve çevre sorunları arasında nasıl bir ilişki kurdukları gibi konulara ilişkin ifadeler içeren ölçek bu çalışmada da kullanılmış ve doğa sporlarıyla uğraşan dağcılardan oluşan bir örneklem üzerinde uygulanmıştır.

Araştırmanın Amacı

İlgili alan yazınına bakıldığında okul yıllarındaki çocukların ve yetişkinlerin çevreye ilişkin tutum ve davranışlarına ilişkin hızla artan çalışmalara karşılık (Brody, Highfield ve Alston, 2004; Chatzifotiou, 2006; Creel, 2005; Dietz, Kalof, Stern, 2002; Evans vd., 2007; Flogaitis ve Agelidou, 2003; Hyun, 2005; Fernandez-Manzanal, Rodriguez-Barreiro ve Carrasquer, 2007; Nickel, 2007), doğada yapılan etkinliklere katılanlarda çevreye ilişkin tutumlar ve davranışların gelişimsel yönü ve yapısı hakkındaki bilgi eksikliği göze çarpmaktadır. Ayrıca rekreasyonel etkinliklere katılanların çevresel tutumlarının anlaşılmasına belirli sınırlılıklar dahilinde ışık tutacaktır. Bu bilgilerden hareketle çalışmanın amacı dağcılarının çevreye karşı tutumlarını yeni çevresel paradigma ölçeği kullanarak belirlemektir.

YÖNTEM

Araştırma Grubu

Çalışma grubunu, 10-16 Mayıs 2008 (1. Kamp/Erzincan) ve 03-09 Temmuz 2010 (7. Kamp/Rize) tarihleri arasında gerçekleştirilen dağcılık eğitim faaliyetlerine katılan dağcılar oluşturmaktadır. Söz konusu dağcılık eğitim faaliyetleri Türkiye Dağcılık Federasyonunun 10 Mayıs 2008-21 Ekim 2010 dönemini kapsayan süre içinde ilgili federasyon tarafından Yurtiçi Dağcılık Eğitim Faaliyetleridir. Çalışmaya Türkiye’de 31 farklı ilden 112 erkek ($X_{yaş} = 29,44$; $SS = 8,91$) ve 46 kadın ($X_{yaş} = 25,86$; $SS = 7,47$) toplam 158 dağcı gönüllü katılmıştır. Katılımcıların 28’i (%18) orta öğretim, 113’ü (%72) üniversite ve 17’si (%10) lisansüstü eğitime sahiptir. Dağcılık eğitimine katılan dağcılarının 92’si ilk kez tecrübe edinirken, 66’sı 2 ve daha fazla dağcılık tecrübesine sahiptir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada iki bölümden oluşan bir anket formu kullanılmıştır. Anket formunun ilk bölümünde dağcılarının kişisel bilgilerini elde etmeye yönelik sorular yer almıştır. İkinci bölümde ise “Yeni Çevresel Paradigma Ölçeği” kullanılmıştır.

Kişisel bilgi formu

Araştırmada dağcılara, araştırmacılar tarafından hazırlanan cinsiyet, eğitim düzeyi, dağcılık tecrübesi ve eğitim faaliyetlerine katıldığı il (bölgesi) ile ilgili soruların bulunduğu kişisel bilgi formu uygulanmıştır.

Yeni çevresel paradigma ölçeği

Dunlap ve Van Liere tarafından 1978 yılında geliştirilen NEP (New Ecological Paradigm Scale) ölçeği, endüstriyel toplumun insanı üstün gören-egemen toplumsal paradigmasına çevreci bir alternatif geliştirmiştir. Bu yeni paradigmaya göre “insan ve doğadaki diğer varlıklar arasında bir üstünlük/egemenlik ilişkisi değil, karşılıklı bağımlılık ilişkisi söz konusudur” (Tuna, 2006, 17). Dunlap ve Van Liere tarafında geliştirilen 12 adet likert tipi yargıdan oluşan ölçek daha sonra Dunlap, Van Liere, Mertig ve Jones (2000) tarafında ölçeğe yeni bileşenler eklenerek revize edilmiştir. Yeniden düzenlenen “Yeni Çevresel Paradigma Ölçeği (New Ecological Paradigm Scale-NEP)” yetişkinlerin çevresel tutumlarını belirlemeye yönelik olarak geliştirilmiştir. 15 yargıdan oluşan ölçekte Likert tipi 5’li derecelendirme kullanılmıştır. Bu yargıların sekizi (1,3,5,7,9,11,13,15) doğa merkezli bir görüşü savunan ifadelerdir ve (5=Kesinlikle Katılıyorum; 1=Kesinlikle Katılmıyorum). Yargılardan “İnsanoğlunun doğaya müdahalesi genellikle felaketlerle sonuçlanır”, “İnsanlar doğayı ve doğal kaynakları aşırı kullanmakta ve tüketmektedirler” vs. için bir dağcının kesinlikle katılıyorum demesi, onun doğa konusunda duyarlı olduğunu göstermektedir. Kalan yedi yargı ise (2,4,6,8,10,12,14) çevreci yönelim aleyhine olan ve insan merkezli görüşü savunan ifadelerdir. İnsan merkezli görüşü savunan bu yedi ifade tersten kodlanmıştır (1=Kesinlikle Katılıyorum; 5=Kesinlikle Katılmıyorum). Yargılardan “İnsanlar kendi istek ve arzuları doğrultusunda doğayı değiştirme hakkına sahiptirler”, “İnsanoğlu doğaya hükmetme hakkına sahiptir” vs. gibi yargılara “kesinlikle katılmıyorum demesi dağcılarının çevreci olmasının bir göstergesi olarak algılanmaktadır.

Bu araştırmada 15 yargıdan oluşan R-NEP ölçeği kullanılarak dağcılarının çevreye yönelik tutumları belirlenmeye çalışılmıştır.

Verilerin Toplanması

Veri toplama aşamasında Türkiye Dağcılık Federasyonundan gerekli izinler alınarak, ilgili yurt içi dağcılık eğitim faaliyetlerine katılan dağcılarla gerekli görüşmeler yapıldıktan sonra gönüllülük esas alınmıştır. Veriler eğitim faaliyetleri sonunda kamplarda toplanmıştır. Çalışmaya katılmayı kabul eden dağcılar anket formunu yaklaşık 15 dakikada doldurmuşlardır.

Verilerin Analizi

Yeni Çevresel Paradigma Ölçeği'nin yapı geçerliği için açımlayıcı faktör analizi (AFA) yapılmıştır. AFA çok sayıda değişkenden (maddeden) bu değişkenlerin birlikte açıklayabildikleri az sayıda tanımlanabilen anlamlı yapılara ulaşmayı hedefler (Büyüköztürk, 2004). Ölçeğin güvenilirliğini belirlemede ise Cronbach Alpha test yöntemleri kullanılmıştır.

BULGULAR

Ölçeğin geçerliğini test etmek için Temel Bileşenler (Principle Component) Faktör Analizi uygulanmıştır.

R-NEP faktör analizi

Toplanan verilerin faktör analizine uygunluğunu belirlemek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem uygunluğu testi yapılmış ve KMO ölçütünün kabul edilebilir (0,643) düzeyde olduğu görülmüştür. Değişkenler arasındaki ilişkilerin anlamlı ve 0'dan farklı olup olmadığı Bartlett testiyle bakılmış ve anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p < 0,001$). Bu aşamalardan sonra faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Yapılan analizde temel bileşenler analizi ve faktörlerin dönüştürülmesinde de varimax dönüştürme işlemi kullanılmıştır. Faktör analizi sonucunda ortaya dört faktörlü yapı belirlenmiştir. 7. ve 11. maddelerin geçerli faktör yüküne (faktör yükleri ,40'ın altında olduğu için) sahip olmaması nedeniyle 13 madde ile analiz gerçekleştirilmiştir. Faktör yükleri ve açıkladığı varyans oranları Tablo 1'da gösterilmiştir.

Tablo 1. Faktör Analizi Sonuçları

Unsurlar	Faktörler			
	1	2	3	4
15. Bugünkü tüketim alışkanlıkları değiştirilmezse ileride çok büyük çevre problemleri ile karşı karşıya gelinecektir.	0,840			
10. Ekolojik kriz denilen olay çok fazla abartılmaktadır.	0,831			
1. Nüfus dünyanın taşıma kapasitesinin üstünde bir hızla artmaktadır.	0,662			
3. İnsanoğlunun doğaya müdahalesi genellikle felaketlerle sonuçlanır.	0,608			
5. İnsanlar doğayı ve doğal kaynakları aşırı kullanmakta ve tüketmektedirler.	0,584			
9. İnsanoğlu zeka gibi çok özel yeteneklere sahip olsa da yine de doğa kanunlarına tabiidir.		0,827		
14. İnsan düşünce gücü ve zekası sayesinde doğanın tüm inceliklerini öğrenecek ve onu istediği gibi kontrol altına alacaktır.		0,763		
2. İnsanlar kendi istek ve arzuları doğrultusunda doğayı değiştirme hakkına sahiptirler.		0,677		
12. İnsanoğlu doğaya hükmetme hakkına sahiptir.		0,559		
13. Doğanın çok çabuk bozulabilecek kadar çok hassas bir dengesi vardır.			0,843	
8. Doğanın modern endüstrileşmiş toplumların tüm negatif etkilerini bertaraf edecek kadar güçlü bir dengesi vardır.			0,498	
4. İnsanoğlu aklı ve yaratıcılığı sayesinde, her durumda dünyayı yaşanabilir kılacaktır.				0,898
6. Aslında doğru kullanmayı ve geliştirmeyi bildiğimiz takdirde dünyadaki doğal kaynaklar sınırsızdır.				0,479
ÖZDEĞER (Eigenvalue)	2.89	2.62	1.27	1.05
AÇIKLANAN VARYANS (Toplam 60.39)	21.71	18.34	10.64	9.62

Faktör analizi sonucunda 1 numaralı faktöre yüklenen bileşenler doğal kaynakların sınırlılığı ve ekolojik kriz ile ilgili yargılardır. Toplam varyansın %21,7'sini açıklayan bu faktöre genel olarak "Ekolojik Kriz" (Possibility of eco-crisis) adı verilmiştir. İkinci faktöre yüklenen bileşenler insanın bilimsel ve teknolojik üstünlüğü ve insanı üstün gören görüşüne ait dört bileşen yüklenmiştir. Toplam varyansın %18,3'ünü açıklayan bu faktöre "İnsan üstünlüğü" (Anti-anthropocentrism) adı verilmiştir. Üçüncü faktör doğanın kanunu ve dengesi ile ilgili ifadeleri içermektedir. Toplam varyansın %10,6'sını açıklayan bu faktöre "Doğanın Dengesi" (Fragility of nature's balance) adı verilmiştir. Dördüncü ve son faktöre de insanın teknolojik ve bilimsel üstünlüğü sayesinde çevre sorunlarının da üstesinden geleceği ile ilgili yargılardır. Toplam varyansın %9,6'sını açıklayan bu faktöre "Teknolojik Üstünlük" adı verilmiştir.

Yeni Çevresel Paradigma Ölçeği'nin güvenilirlik katsayısı olan Cronbach Alpha 0,53 olarak bulunmuştur. Yapılan analiz sonucuna göre ölçeğin Ekolojik Kriz boyutu için Cronbach Alpha değeri 0,51 iken, İnsan üstünlüğü boyutu için 0,52, Doğanın Dengesi boyutu için 0,57 ve Teknolojik Üstünlük boyutu için 0,50 olarak bulunmuştur.

Tablo 2. Yeni Çevresel Paradigma Ölçeğine Verilen Yanıtların Ortalamaları ve Standart Sapmaları

	N	Ort	ss
1.Nüfus dünyanın taşıma kapasitesinin üstünde bir hızla artmaktadır.	158	4,03	1,24
2,İnsanlar kendi istek ve arzuları doğrultusunda doğayı değiştirme hakkına sahiptirler.	158	1,61	1,07
3,İnsanoğlunun doğaya müdahalesi genellikle felaketlerle sonuçlanır.	158	4,08	1,14
4,İnsanoğlu aklı ve yaratıcılığı sayesinde, her durumda dünyayı yaşanabilir kılacaktır.	158	3,14	1,27
5,İnsanlar doğayı ve doğal kaynakları aşırı kullanmakta ve tüketmektedirler.	158	4,22	1,21
6,Aslında doğru kullanmayı ve geliştirmeyi bildiğimiz takdirde dünyadaki doğal kaynaklar sınırsızdır.	158	3,95	1,28
8,Doğanın modern endüstrileşmiş toplumların tüm negatif etkilerini bertaraf edecek kadar güçlü bir dengesi vardır.	158	3,05	1,36
9, İnsanoğlu zeka gibi çok özel yeteneklere sahip olsa da yine de doğa kanunlarına tabiidir.	158	4,35	0,85
10,Ekolojik kriz denilen olay çok fazla abartılmaktadır.	158	2,10	1,14
12, İnsanoğlu doğaya hükmetme hakkına sahiptir.	158	1,65	1,01
13,Doğanın çok çabuk bozulabilecek kadar çok hassas bir dengesi vardır.	158	3,78	1,12
14, İnsan düşünce gücü ve zekası sayesinde doğanın tüm inceliklerini öğrenecek ve onu istediği gibi kontrol altına alacaktır.	158	2,36	1,11
15, Bugünkü tüketim alışkanlıkları değiştirilmezse ileride çok büyük çevre problemleri ile karşı karşıya gelinecektir.	158	4,45	1,04
TOPLAM		3,29	0,49

Tablo 2'de, R-NEP ölçeğine verilen cevapların ortalamaları ve standart sapmaları görülmektedir. Doğa merkezli görüşün aleyhine olan yargıların ortalamalarının daha düşük olduğu görülmektedir. Ancak insanın teknolojik ve bilimsel üstünlüğü sayesinde çevre sorunlarının da üstesinden geleceğini savunan 6 numaralı yargı ortalamasının üzerinde puan almıştır. Doğaya yönelik yargılar değerlendirildiğinde (1,3,5,9,13,15 nolu yargılar) genel ortalamanın üzerinde olduğu ve dağcılarının doğa yönelik tutumlarının oldukça olumlu olduğu görülmektedir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Yeni çevresel paradigma ölçeği kullanılarak dağcılarının çevreye yönelik tutumlarının belirlenmeye çalışıldığı bu araştırmada, R-NEP ölçeğinin çok boyutlu bir yapı arz ettiği ve dört temel faktörün ortaya çıktığı belirlenmiştir. Dunlap ve Van Liere tarafından 1978 yılında geliştirilen 12 yargıdan oluşan NEP ölçeği Thapa (1999)'nın yapmış olduğu çalışmada üç faktörlü yapı göstermiştir. Betchel vd. (1999) yapmış oldukları çalışmada iki faktörlü yapının Amerika örneklemini için geçerli olduğunu, üç faktörlü yapının ise Meksika ve Brezilya için geçerli olduğunu ortaya koymuşlardır.

“Yeni Ekolojik Paradigma Ölçeği” ise farklı ülkelerde ve farklı gruplar üzerinde yaygın bir şekilde kullanılmış ve ölçeğin faktör yapısı ile ilgili farklı sonuçlar elde edilmiştir (Thapa, 2010, Alnıaçık Koç 2009, Taskin, 2009, Vikan, Camino ve Biaggio, 2007; Boström, O'Brien, Roos ve Ekeboom, 2006; Cordano, Welcomer ve Scherer 2003; Corral-Verdugo ve Armendariz, 2000; Deng vd., 2006; Johnson, Bowker ve Cordell, 2004; Lalonde ve Jackson, 2002; Rideout, 2005; Ruff ve Olson, 2007; Erdogan, 2009, Schuett ve Ostergren, 2003; Sherburn ve Devlin, 2004; Kaltenborn ve Strumse, 2002; La Trobe ve Acott, 2000 Muderrisoglu ve Altanlar 2011). Dunlap vd. (2000) 15 sorudan oluşan ve yeniden düzenlenen ölçeğin beş faktörden oluştuğunu ortaya koymuşlardır.

Dunlap vd.'ne (2000) göre; “Yeni Ekolojik Paradigma Ölçeği”nin tek bir yapıyı mı ölçtüğü yoksa çok faktörlü bir yapıda mı olduğuna ilişkin fikir birliği sağlanmamıştır. Ayrıca farklı araştırmalar için yapılan geçerlik-güvenirlik çalışmalarında ölçeğin farklı faktör yapıları gösterebileceğini vurgulamışlardır. Ölçeğin farklı faktör yapıları sergilemesinin, yapılan her çalışmada ele alınan örneklemin özelliğinden kaynaklanabileceği belirtilmiştir. Ayrıca “Yeni Ekolojik Paradigma Ölçeği”nin tek faktörlü veya çok

faktörlü bir yapıda da olsa, tümüyle bireylerin ekolojik bakış açısını başarılı bir şekilde ölçtüğü vurgulanmıştır.

Dağcıların Yeni Çevresel Paradigma Ölçeğinde doğa merkezci yaklaşımı ölçen sorularda ortalamalarının daha yüksek olduğu ve dağcılarda doğa merkezli bir anlayışın daha yaygın olduğu görülmüştür. Ölçekten alınan yüksek değerler ‘doğa-merkezci yaklaşımlar’ı ölçen soru grubunda, doğa bilincinin arttığını; ‘insan-merkezci yaklaşımlar’ı ölçen sorularda ise, doğa bilincinin tam oluşmadığını göstermektedir (Işıldar, 2008). Ortalamanın yüksekliği, dağcılarının doğayla bütünleşmesi sonucunda, doğa bilincindeki artışa bağlı olarak insan merkezci yaklaşımdan doğa merkezci yaklaşıma doğru bir değişimin olduğu yönünde değerlendirilebilir.

Sonuç olarak, Yeni Ekoloji Paradigma Ölçeği’nin (YEPÖ) dağcılarının çevreye yönelik tutumlarını ölçmek için geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu ve özellikle doğa da yapılan aktivitelere katılımın çevre yönelik doğa merkezci yaklaşımda olumlu bir yeri olduğu söylenebilir.

KAYNAKLAR

- Almıçık, Ü., ve Koç, F. (2009). Yeni çevresel paradigma ölçeği ile üniversite öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. *Bölgesel Kalkınma Kongresi*, Balıkesir.
- Amerigo, M., Aragonés O. I., De Frutos B., Sevilano V., ve Cortes B. (2007). Underlying dimension of ecocentric and antropocentric environmental beliefs, *The Spanish Journal of Psychology*, 10(1), 99-105.
- Bechtel, R. B., Verdugo V. C., ve Pinheiro J. Q. (1999). Environmental Belief Systems United States, *Brazil and Mexico*, 30 (1), 122-128.
- Boström, C., O’Brien, K., Roos, C., ve Ekebon, J. (2006). Environmental variables explaining structural and functional diversity of seagrass macrofauna in an archipelago landscape. *Journal of Experimental Marine Biology and Ecology*, 335, 52-73.
- Brody, S. D., Highfield, W., ve Alston, L. (2004). Does location matter? Measuring environmental perceptions of creeks in two San Antonio watersheds. *Environment and Behavior*, 36(2), 229-250.
- Büyüköztürk, Ş. (2004). *Veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Chatzifotiou, A. (2006). Environmental education, national curriculum and primary school teachers. Findings of a research study in England and possible implications upon education for Sustainable Development. *The Curriculum Journal*, 17(4), 367-381.
- Cordano, M., Welcomer, S. A., ve Scherer, R. F. (2003). An analysis of the predictive validity of the New Ecological Paradigm scale. *Journal of Environmental Education*, 34(3), 22-28.
- Corral-Verdugo, V., ve Armendariz, L. I. (2000). The “new environmental paradigm” in a Mexican community. *Journal of Environmental Education*, 31, 25-31.
- Creel, M., (2005). *The endangered species culture garden: an interdisciplinary environmental art education curriculum for at-risk children*. Yayımlanmamış doktora tezi, The Florida State University, Tallahassee, FL, USA.
- Des Jardins, J. R. (2006). *Çevre etiği*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Demirel, M., Gürbüz, B., ve Karaküçük, S. (2009). Rekreasyonel aktivitelere katılımın çevreye yönelik tutum üzerindeki etkisi ve yeni ekolojik paradigma ölçeği’nin geçerliliği ve güvenilirliği. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, VII(2), 47-50.
- Deng, W. J., Louie, P. K. K., Liu, W. K., Bi, X. H., Fu, J. M., ve Wong, H. M. (2006). Atmospheric levels and cytotoxicity of PAHs and heavy metals in TSP and PM2.5 at an electronic waste recycling site in southeast China. *Atmos Environ*, 40,6945-6955.
- Dietz, T., Kalof, L., ve Stern, P. C. (2002). Gender, values, and environmentalism. *Social Science Quarterly*, 83(1), 353-364.
- Dunlap, R. E., ve Van Liere, K. D. (1978). The “New environmental paradigm”: A proposed instrument and preliminary results. *Journal of Environmental Education*, 9, 10-19.
- Dunlap, R. E., Van Liere, K. D., Mertig, A. G. ve Jones, R. E. (2000). Measuring endorsement of the new ecological paradigm: A revised NEP scale. *Journal of Social Issues*, 56, 425-442.
- Erdogan, N. (2009). Testing the new ecological paradigm scale: Turkish case. *African Journal of Agricultural Research*, 4(10), 1023-1031.
- Erten, S. (2007). Çevre merkezli, insan merkezli ve çevreye yönelik antipatik tutum ölçeğinin Türkçe’ye uyarlama çalışması. *EJER*, 28,67-74.
- Evans, G. W., Brauchle, G., Haq, A., Stecker, R., Wong, K., ve Shapiro, E. (2007). Young children’s environment attitudes and behaviors. *Environment and Behavior*, 39(5), 636-659.
- Fernandez-Manzanal, R., Rodriguez-Barreiro, L., ve Carrasquer, J. (2007). Evaluation of environmental attitudes: analysis and results of a scale applied to university students. *Science Education*, 91(6), 988-1009.
- Flogaitis, E., ve Agelidou, E. (2003). Kindergarten teachers’ conceptions about nature and the environment. *Environmental Education Research*, 9(4), 125-136.

- Hyun, E. (2005). How is young children's intellectual culture of perceiving nature different from adults?. *Environmental Education Research*, 11(2), 199-214.
- Işıldar, G. Y. (2008). Meslek yüksekokulları boyutunda çevre eğitiminin çevreci yaklaşımlar ve davranışlar üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(4), 759-778.
- Johnson, C. Y., Bowker, J. M., ve Cordell, H. K. (2004). Ethnic variation in environmental belief and behavior: An examination of the New Ecological Paradigm in a social psychological context. *Environment and Behavior*, 36, 157-186.
- Kaltenborn, B. P., ve Bjerke, T. (2002). Associations between environmental value orientations and landscape preferences. *Landscape Urban Plan.* 59, 1-11.
- Kortenkamp, K. V., ve Moore, F. C. (2001). Ecocentrism and Anthropocentrism: Moral Reasoning About Ecological Commons Dilemmas. *Journal of Environmental Psychology*, 21, 261-272.
- La Trobe, H. L., ve Acott, T. G. (2000). A modified NEP/DSP environmental attitudes scale. *Journal of Environmental Education*, 32(1), 12-20.
- Lalonde, R., ve Jackson, E. L. (2002). The New Environmental Paradigm scale: Has it outlived its usefulness?. *Journal of Environmental Education*, 33, 28-36.
- Rideout, B. E. (2005). The effect of a brief environmental problems module on endorsement of the New Ecological Paradigm in college students. *The Journal of Environmental Education*, 37(1), 3-11.
- Ruff C. L., ve Olson M. A. (2009). The attitudes of interior design students towards sustainability. *International Journal of Technology And Design Education*, 19, 67-77.
- Schuetz, M. A., ve Ostergren, D. (2003). Environmental concern and involvement of individuals in selected voluntary associations. *The Journal of Environmental Education*, 34(4), 30-38.
- Sherburn, M., ve Devlin, A. S. (2004). Academic major, environmental concern, and arboretum use. *The Journal of Environmental Education*, 35(2), 23-36.
- Muderrisoglu, H. ve Altanlar, A. (2011). Attitudes and behaviors of undergraduate students toward environmental issues. *International Journal of Science and Technology*, 8(1), 159-168.
- Nikel, J. (2007). Making sense of education 'responsibly': findings from a study of student teachers' understanding (s) of education, sustainable development and education for sustainable development. *Environmental Education Research*, 12(1), 545-564.
- Taskin, O. (2009). The environmental attitudes of Turkish senior high school students in the context of postmaterialism and the New Environmental Paradigm. *International Journal of Science Education*, 31(4), 481-502.
- Tepe, H. (1999). Çevre etiği: "Toprak etiği'ni yoksa 'insan etiği' mi?. *Felsefelogos*, 1, 41-55.
- Thapa, B. (1999). Environmentalism: The relation of environmental attitudes and environmentally responsible behaviors among undergraduate students. *Bulletin of Science, Technology & Society*, 19(5), 432-444.
- Thapa, B. (2010). The mediation effect of outdoor recreation participation on environmental attitude-behavior correspondence. *The Journal of Environmental Education*, 41(3), 133-150.
- Thompson, S. C. G., ve Barton, M. A. (1994). Ecocentric and anthropocentric attitudes toward the environment. *Journal of Environmental Psychology*, 14, 149-157.
- Tuna, M. (2006), *Türkiye'de Çevrecilik*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Ünder, H. (1996). *Çevre Felsefesi*. Ankara: Doruk Yayıncılık.
- Vikan, A., Camino, C., ve Biaggio, A. (2004). *Endorsement of the new ecological paradigm: A comparison of two Brazilian- and one Norwegian sample.*(manuscrito não-publicado).